

Christian Ludovici Johann Antonius Schmidius

Ralbag h.e. Rabbi Levi Ben Gerschom Commentarius Rabbinicus in Cap. ... Hiobi, cum Versione Latina & Annotationibus ...

[1] : Ralbag h.e. Rabbi Levi Ben Gerschom Commentarius Rabbinicus in Cap. I. & II. Hiobi ... Die 13. Januarii. A. O. R. MDCC ...

Lipsiae: Zeidlerus, 1700

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn796721475>

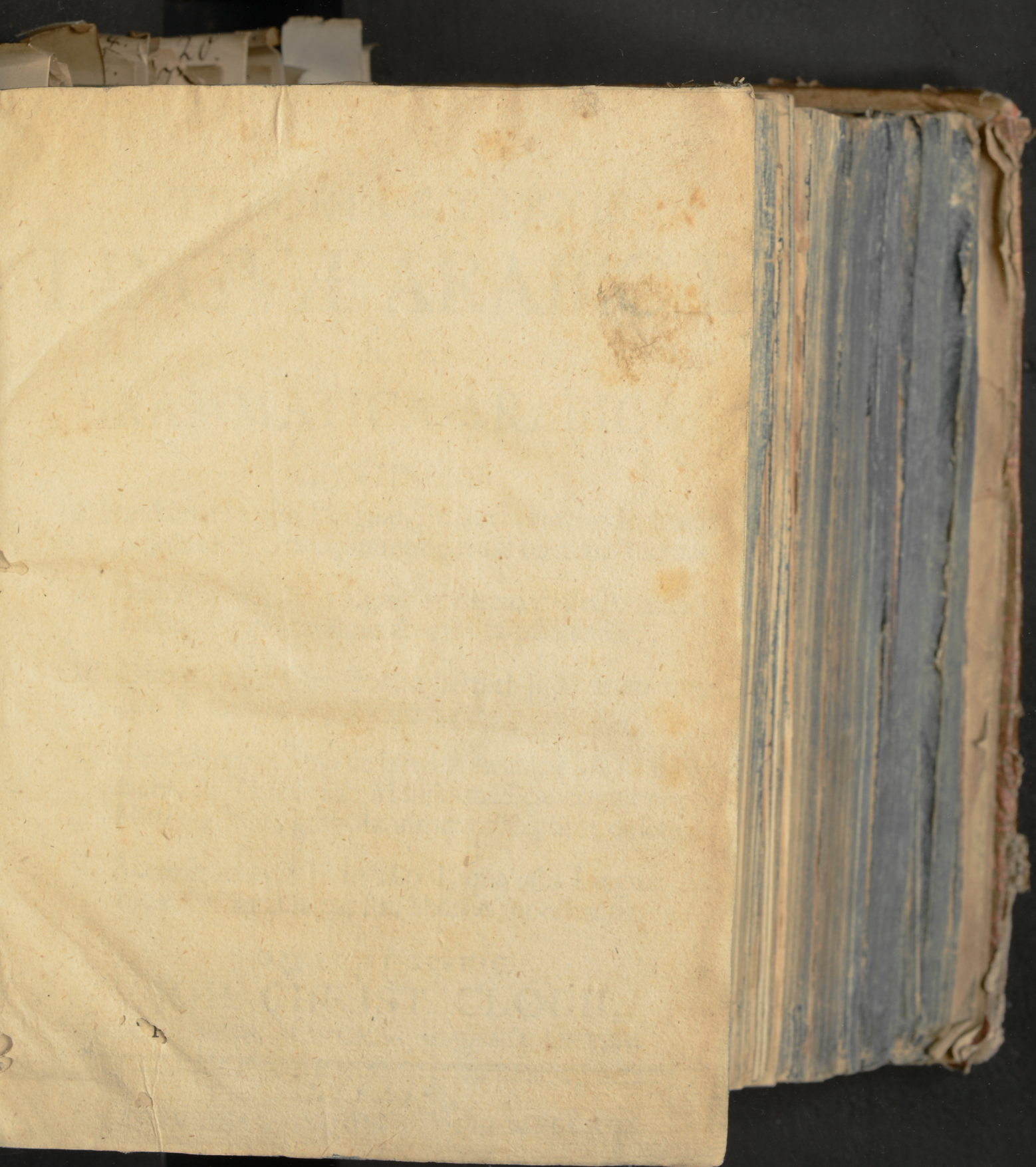
Band (Druck) Freier Zugang

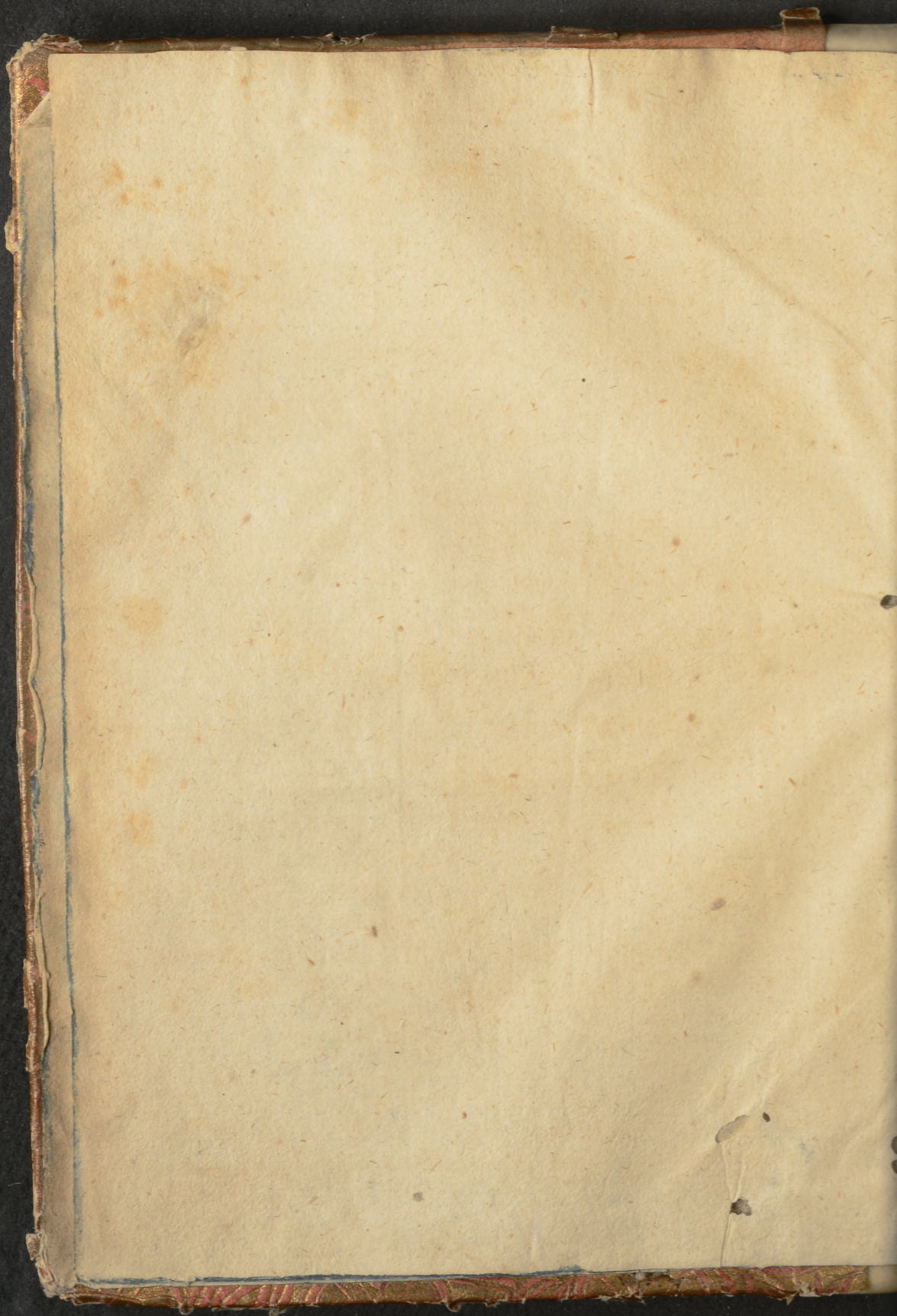

Cia - 452¹(1) - 2g.

1824

taphoram, & contextui convenienter ad summas opes emerfisse. Prov.
XXXI. 20. eminentior. frequentior. etc.

23.

לְלֵב

h. e

Rabbi Levi Ben Gerschom
Commentarius Rabbinicus
in Cap. I. & II.

H I O B I,

cum

Versione Latina & Annotationibus,
juxtaque cum thesibus philosophicis illustrioribus,
ceu Corollariis;

quas
consensu

Amplissimæ Facultatis Philosophicæ
publicè disputando tuebuntur

PRÆSES

M. CHRISTIANUS LUDOVICI,

L.L. Orientalium & Talmudicæ P.P. Extraordinarius,
Facult. Philos. Assessor, Collegii B. M. Virg. Collegiatus
& ad D. Thomæ Con-R.

&
Respondens

JOHANN. ANTONIUS SCHMIDIUS,
VWestphalus, Philosophiæ Baccalaureus, & Theologiæ
studiosus.

Die 13. Januarii. A. O. R. cl3 l3c c.

H. L. Q. C.

LIPSIÆ,

Literis ANDRÆ ZEIDLERI.

rissimum pronuncio de illis explicationibus, quas frontispicio di-
spucationis inserui. Tentabo jam ipse, an commodus ad con-
textum possit sensus elici ex nota masorethica substituta Af-

Rabbi Jacob Ben Gerson
Commentarius Rabbinicus
in Regum
H I O R I
Versione Latina
Johannes Conradus
collata
Namen
publice officio
M. CHRISTIANUS FUDOWIG
I. L. Orenstein & Tamm
Lack, Druck & Collium
Leipzig, Thomae, 1784
JOHANNES ANTONIUS SCHMIDT
V. P. in hunc librum

taphoram, & contextui convenienter ad *summas opes emerfisse*. Prov.
XXXI. 20. eminentior *frangitur* eodem

* (I) *

PRÆFATIO ad Lectorem,

Non potuimus, quin tibi, benevole Lector, paulò dilucidius ac distinctius, paucis tamen, proponeremus, quid in hac prima & omnibus reliquis disputationibus in Commentarium Hiobi, cum quâ *partium numerum*, tum quâ *versionis latine rationem*, à nobis expectandum habeas. In singulis disputationibus, nisi Commentarii amplitudo forte alicubi numerum minuerit, quinas ordinabimus partes, quarum primam *Textus biblicus hebraus*, secundam *eius Commentarius Rabinicus*, tertiam *Commentarii versio*, quartam *eiusdem succincta expositio* eaque discentium captui accommodata, constituet; *theses aliquot illustriores philosophica* juxta cum rationibus strictim conceptis agmen claudent. Cum enim hætenus utrumque

A

studi-

Disputatio I. Respondente Johanne Antonio Schmidio, V Vestphalo, Philosophiæ Baccalureo & Theologiæ studio.

*rissimum pronuncio de illis explanationibus, quas frontispicio dis-
putationis inserui. Tentabo jam ipse, an commodus ad con-
textum possit sensus elici ex nota masorethica substituta Af-*

2

PRÆFATIO.

studium, philologicum & philosophicum in Colle-
giis non minus privatis quàm privatissimis pari indu-
stria excoluerimus, equidem his nostris institutis
nihil tam aptum tamque conveniens videbatur, quam
Exercitationibus etiam publicis utrumque conjunge-
re. Ad versionem quod attinet, ea Rabbiniçæ literæ
mordicus haud inhærebit, idque ob varias & fonti-
cas causas; primò namque putamus, hoc ipsum in le-
ctionibus publicis, quibus hunc Commentarium de-
stinavimus, longe commodius utiliusque viva voce
expediri posse. Præterea hujus Commentarii ver-
sione illis etiam, qui linguæ Rabbiniçæ docti haud sunt,
consultum ivimus; quibus, ni, litera neglecta, sensum pla-
nissimè exponas, potius nausea cietur, quàm appetitus
sedatur. Ad hæc persuasi sumus, illum demum, qui ge-
nium linguæ unius genio alterius scitè exprimit, boni
gratique interpretis partes fideliter egisse.

Quemadmodum vero haud quaquam nobis adeo inepte
blandimur, ut in præsentis versione expletum credamus offi-
cium boni interpretis, ita e contrario palam fateri non ve-
remur, nos, ut expleremus, idem omni nisu egisse; istud
namque dicere vecordiæ, hoc negligere notabilis ignaviæ
esse ducebamus. Denique, cum probe memores essemus,
nobis inter alias, hanc etiam, ut latinitatem doceremus, im-
positam fuisse personam, id sedulo agendum videbatur, ut
barbarissimi ac solœcismi fœditatem omnibus modis fu-
geremus, & si non eleganter, pure tamen, quan-
tum fieri posset, scriberemus. Vale.

Tex-

taphoram, & contextui convenienter ad summas opes emerfisse. Prov. XXXI. 20. eminentior & transitus ad summas opes

* (3) *

Textus biblicus hebræus.

Cap. I. & II.

א וַיֵּשׁ תְּנָה בְּאֶרֶץ-עֵיץ אִיּוֹב שְׁמוֹ וַתְּהֵה הָאִשׁ הַחַיָּה תַּם
ב וַיֵּשֶׁר וַיְרֵא אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע: וַיִּנְלְדוּ לוֹ שִׁבְעָה בָנִים
ג וְשִׁלֵּשׁ בָּנוֹת: וַיְהִי מִקְנֵהוּ שִׁבְעַת אֲלֹפֵי-צֹאן וְשִׁלֵּשׁת אֲלֹפֵי
ד זָמְלִים וְחֲמִשׁ מֵאֹת צֹמֵר-בָּקָר וְחֲמִשׁ מֵאֹת אֲתוֹנֹת וְעֶבְדָּה
ה רַבָּה מְאֹד וַיְהִי הָאִישׁ הַחַיָּה גְדוֹל מִכָּל-בְּנֵי קָדָם: וַחֲלָכָה
ו בָּנָיו וְעָשָׂה מִשְׁתָּה בֵּית אִישׁ יוֹמָר וְשִׁלְדָה וְקָרְאָה לְשִׁלֵּשֶׁת
ז אֲחֻתֵיהֶם לֶאֱכֹל וּלְשִׁתּוֹת עִמָּהֶם: וַיְהִי כִי הִקְיִפוּ יָמַי הַמִּשְׁתָּה
ח וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב וַיְקַדְּשֵׁם וַחֲשִׁכִים בִּבְקָר וַחֲעֵלָה עֹלֹת מִסֵּפֶר
ט פָּלִם כִּי אָמַר אִיּוֹב אֲנִלִּי חֲטָאָה בְּנִי וּבְרַכְוֹ אֱלֹהִים בְּלִבְכֶם
י טָכְרוּ יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל-חַיִּמִּים: וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּבְכְּאוּ
יא בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְנַצֵּב עַל יְהוָה וַיִּבְּאוּ גַם-הַשָּׁטָן כְּתוֹכֵם: וַיֹּאמֶר
יב יְהוָה אֶל-הַשָּׁטָן מֵאֵן תִּבָּא וּנְעַן הַשָּׁטָן אֶת-יְהוָה וַיֹּאמֶר מִשְׁרַט
יג בְּאֶרֶץ וּמִהַתְּלַחֵף בָּהּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הַשָּׁטָן הֲשִׁמְתָּ לְבָבְךָ
יד עַל-עֲבֹדֵי אִיּוֹב כִּי אֵין כְּסָהּוֹ בְּאֶרֶץ אִישׁ תַּם וַיֵּשֶׁר וַיְרֵא
טו אֱלֹהִים וְסָר מֵרָע: וּנְעַן הַשָּׁטָן אֶת-יְהוָה וַיֹּאמֶר הֲחִנַּם וַיְרֵא
טז אִיּוֹב אֱלֹהִים: הֲלֹא-אֶת שִׁבְתָּ בַעֲדוֹ וּבַעַד-בֵּיתוֹ וּבַעַד כָּל-
יז אֲשֶׁר-לָו מִסָּבִיב מַעֲשֵׂה נִדְוֹ בְּרַכְוֹת וּמִקְנֵהוּ פָּרָץ בְּאֶרֶץ: וְאוֹלָם
יח שָׁלַח-נָא יָדְךָ וַנֵּעַ כָּכָל-אֲשֶׁר-לָו אִם-לֹא עַל-פְּטוֹךְ יִבְרַכְוֹ:
יט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-הַשָּׁטָן הַיּוֹם כָּל-אֲשֶׁר-לָו בְּיָדְךָ וּקַ
כ אֲלֵיו אֶל-תִּשְׁלַח יָדְךָ וַנֵּצַל הַשָּׁטָן מֵעַם פְּנֵי יְהוָה:
כא וַיְהִי הַיּוֹם וּבְנָיו וּבְנוֹתָיו אֲכָלִים וְשִׁתִּים וּן בְּבִיר
כב אֲחֻתָּם תִּבְכּוּ: וּמֵלֶאֱנָה בָנָי אֶל-אִיּוֹב וַיֹּאמֶר הַבְּקָר
כג הֲיִנִּי חֲרֹשֶׁת וְהָאֲתוֹנֹת לַעֲוֹת עַל-יְדֹוֹתָם: וְהַפֶּל שֶׁבַע וַתִּקְחֵם
כד וְאֶת-הַנְּעָרִים חֲפֹי לְפִי-חֲרֹב וְאִמְלִטָה וּקִ-אֲנִי לְחַגֹּד לָךְ:
כה עוֹד זֶה מְדַבֵּר וְזֶה כֹּה וַיֹּאמֶר אִשׁ אֱלֹהִים נִפְלָה מִן-הַשָּׁמַיִם
כו וַתִּבְכְּרָ בְּצֹאן וּבְנְעָרִים וְהֵאֲכַלֵּם וְאִמְלִטָה וּקִ-אֲנִי לְבִדִּי לְחַגֹּד לָךְ:
כז עוֹד זֶה מְדַבֵּר וְזֶה כֹּה וַיֹּאמֶר כְּשֵׁרִים שְׁמִי שְׁלִישֶׁה רְאִשִׁים
כח וְהַשָּׁטָן עַל-הַזָּמְלִים וַיִּקְחֵם וְאֶת-הַנְּעָרִים חֲפֹי לְפִי-חֲרֹב וְאִמְלִטָה
כט וּקִ-אֲנִי

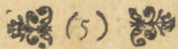

rissimum pronuncio de illis explanationibus, quas frontispicio di-
sputationis inferui. Tentabo jam ipse, an commodus ad con-
textum possit sensus elici ex nota masorethica substituta Af-

18 רק-אני לבדי להגיד לך: ער זרה מדבר וזרה בא ויאמר
בניך ובנותיך אכלים ושתיים וכן בכרת אחיהם הבכור:
להנה רוח גדולה באה מעבר המדבר ונגע בארבע פנות הבית
19 ויפל על-הנערים וימותו ואמלטה רק-אני לבדי להגיד לך:
נקם איוב ויקרע את-מעלו ויגז את-ראשו ויפל ארצה כ
וישתחו: ויאמר ערם יצתי מבטן ואמי וערום אשוב שכרה
21 ויהורה נתן ויהורה לקח יהי שם יהורה מברך: בכל-זאת
22 לא-חטא איוב ולא נתן תפלה לאלהים: ויהי היום ויבאו א
בני האלהים להתעצב על-יהוה ויבאו גם-השטן בתכם להתעצב
על-יהוה: ויאמר יהוה אל-השטן אי מזה תבא ויען השטן
2 את-יהוה ויאמר משט בארץ ומתהלך בה: ויאמר יהוה
אל-השטן השמת לבך אל-עבדי איוב כי אין כמדוי בארץ
3 איש תם וישר וירא אלהים וסר מדע ועדו מחזיק בתורת
ותסיתני בו לבלעו חנם: ויען השטן את-יהוה ויאמר ער
4 בער-עור וכל אשר לאיש ותן בער נפשו: אולם שלח-נני
ה ידך ונגע אל-עצמו ואל-בשרו אמ-לא אל-בניך וברכך: ויאמר
6 יהוה אל-השטן הנו בידך אך את-נפשו שמר: ויעצ השטן
7 מאת פני יהוה ונה את איוב בשחוק רע מכף רגלו ער
קרקרו: ויפקדלו חרש להתגבר בו ויהוה ישב בתוף-האפר
8 ותאמר לו אשתו ערה מחזיק בתמתך בנה אלהים ומת:
ויאמר אליה כדבר אחת הנבלות תדבר גם את-הטוב נקבל
9 מאת האלהים ואת חרע לא נקבל בכל-זאת לא-חטא
איוב בשפתיו: וישמעו שלשת רעי איוב את כל-הרעה
11 הזאת הבאה עליו ויבאו איש ממקומו אליפו התימני ובלדד
השוגי וצופר הנעמתי ויועזר יהודי לבוי לנוד-לו ולנחמו:
12 וישאו את-עיניהם מרחוק ולא הכירוהו וישאו קולם ויכבדו
ויקראו איש מעלו ויוקרו עפר על-ראשיהם השמימה: וישבו אתו
13 בארץ שבעת ימים ושבעת לילות ואין-דבר אצלו דבר
כי ראו שרגל הפאב מאר: אחרי-כן פתח איוב את-פיתו
14 ויקלל את-יומו:

Com-

taphoram, & contextui convenienter ad summas opes emerfisse. Prov. XXXI. 20. eminentior frequentior cadem...

Commentarius Rabbinicus.

אמר שכבר היה איש תם וישר ירא אלהים וכו' מרע עלה והללית ואלו
בקינים המדומים כמו קנין ההון והכסף והיו בניו מתנהגים באופן שלם לפי
ההנהגה המדינית בדרך ששלם האתונה והאחבה ביניהם ולזה היו אובלים יחד תמיד כדי
שיתוקן הקבץ יותר ביניהם והנה איוב ליראתו השם יתברך היה מקדש אותם
מהיקף להקפף רופא לומר מו' ימים לו' ימי' והיה מיישר אות' אל מה שראוי ואחר
כן היה מקריב קרבנות עליהם ליראתו שאל שאלו וכו' השם יתברך בלבנס לרוב
העושה והשלמה אשר היה להם כי הם כנות הנעשית באופן מה והנה לא תאר
אותו הכתוב בתכונה למסלותו בדרוש אשר בעבורו קונר זה הספר ואף על פי
שהיה כבר חכם בעניינים הטובים כמו שיראה מדבריו וכו' אחר זה ממל כאלו
השם היה מדבר עם אשר יבאו מאתו אלו הרעות המדומות אשר התקלתם מחוץ
זהו השען דרך מזל וקראו שטן לסויתו ומה ין הדרך המכוון מהשם ית' כמו
שהתבאר במה שקדם ולפי שהיה בלתי מכוון לעמו אי' ויבוא גם השען בתוכם
כמי שלא כוון בואו וכו' ששטן והתהלכו הוא בארץ לבד כי שם ימלאו אלו
הרעות לא במחשבות העליונות ואולם בני האלהים הם הכחות המנהיגות
המיוזות במלאכות השם ית' וכו' כאלו הלי' היה מונע מהגעת הרעות לאיוב
להיותו איש תם וישר והשען סגב שנתן כל אשר לו בידו רק שלא ילמך ידו אל
איוב וזה כולו להעיד שאין לשען זאת הממשלה בשלמות כי אם ידבק האדם בשם
יתברך לא ישוב השען עליו כמו שיתבאר בזה הספר וכו' שהשען הרע לו מלך
הרעות הנפלות מקלת אישי האדם לקחת כמו המלחמות ומלך השנו' הנפלים
מהסודות כמו התחדשות האש והרוח והקדים לזכור הרע הנפול מלך מלחמה
להיותו יותר מאד לפי שהתחלתו בסירה המכוונת אל זה התכלית ואולם הרעות הנפלות
אשר יקרו מלך השנויים המתחדשים ביסודות הם מיוחסים אל הקרי וההודמן ואחר זה
אמר שכבר הגיע מתום איוב ויושרו ויראתו השם שלא שאל בכל זאת רק כן שנת לשם
ית' ואמר " כן וי' לקח ימים השם " מבורך ואחר כך התחיל בספור המין האת'
מן הרעות אשר התחלתו במקבל כמו העשם והמוז וקרא התקלת זה הרע גם כן
שען להיותו שעה מהדרך הראוי ואמר בו להתעב על " מה שלא אמר כן
בראשן לפי שזה השלק מהכנס אשר בו תהיה העשה הוא מכוון בעלמו לעבוד
השכל האנושי ולהביע לו שלימותו וזה מיותר לתי' שעיין בספר הכנס וידע כמות
הכנס האנושית לאי' זה תכלית כמלאו באדם אלף שכבר יקרה בקצת העתים שהיה
מה ששפטו זה השלק מהכנס בלתי ישר ובלתי כמות עד שיתחדשו מוח תלמים
ומכאנשים מלך רוע ההנהגה וכו' על כל המעל שזה השען השתדל בכל אופני
ההשתדלות להאי' איוב בגופו והשם ית' כן הכל ברשותו וולת כפשו כי הוא אשר
לא כן לשען ממעלה עליה אבל הוא הענין בהסך לל' שהיה תחשול עליו ותנהיגו
כאשר תרצה ויתם עם זה המעורר ביד זה השען לסבת היותו בלתי שלם ברא'
השם עד שלא יעמוד באמונתו כאשר יבוסה וזהו אומרו ואולם שלא בא ידך וגע
אל עמו ואל בשרו אם לא על פניך יברכך וכן היה השען על דרך האמת כי
איוב

*rissimum pronuncio de illis explanationibus, quas frontispicio di-
spucationis inserui. Tentabo jam ipse, an commodus ad con-
textum possit sensus elici ex nota masorethica substituta Af-*

6

COMMENTARIUS RABBINICUS.

איוב להיות כנוך ומבולבל בענין המצא האלהי והיות אמונתו בזה בלתי שלימה
העתיקוהו אלו הרעות הכופלות אל זימלש המאמר שאין השם ית' מענין בתחלתו
ל' באיזהו ואלו הים מנייר אלו האמת בזה לא הים נעתיק בזה כניס
אל המצא במלבוש והנה סבת היותו כנוך זה הטיעור מהמבול בזה הדרוש
היה קטרונו בהצגו העיוניות אשר השלימות בהם סבת השמר האדם מאלו
הרעות המדומות וכבר שכבר הגיע מתוס זה האיש וישרו עד שעם אשר הסתה
אותו אשתו לבלתי החיך בתומתו והוכח במחשבות חזקים לא קטף בכל זה
בשפתיו אלא שכבר ארול שמתעבתו היה כנוך ומבולבל כמו שהוכיח בסוף הענין
ארול בשפתיו הוא דלא קטף אכל בלבו קטף: עוד זכר שכאשר שמעו רעי איוב באו
לכוד לו וכראותם חזק שברו לא כחלף מי שדבר אלו דבר ואשכח שאלו הרעים
היו חכמים מפורסמים בזמן ההוא חקרו יחד עמו בעיוניות ונחלף ביניהם בזה
המנוקט התורי וזו המחלוקת אשר הוא לפי מה ששפטו החלוקה כמו שיתבאר
אשר זה וכראו איוב כי אין דובר אלו דבר פתח פיהו וקלל את יומו לפי שדעתו
היה כמו שיתבאר מרבריו שכל מקרי האדם הם מוגבלים ומבודרים לפי מערכת
הכוכבים בעת הלידה:

Commentarii Versio.

Refert (Autor libri) (1.) fuisse virum integrum & rectum, timentem
Dei & recedentem à malo; (2.) emeruisse ad summas opes, atq; (3.) pro-
sperrimum fuisse in bonis (4.) temporalibus, cujusmodi sunt possessio o-
pum & liberorum. Et filios ejus conversatos fuisse (5.) eleganter atque
socialitati convenienter; eo videlicet modo, quo incrementa capere
solet fraternitas & mutua charitas; eamque ob causam continue mu-
tua inter se concelebrasse convivia, (6.) ut magis magisque radices agere
posset consuetudo mutua. Et ecce, interea Hiobum, quod Deum be-
nedictum veritus fuerit, eos expialse ab una (7.) circumpotatione ad ali-
am, hoc est ab una hebdomade ad aliam, (8.) atque instituisse eos in ho-
nestate. Et postea sacrificia obtulisse pro iis, metuentem, ne non for-
te peccassent ac sprevisent Deum bene dictum, in tanta abundantia divi-
tiarum atque tranquillitatis, quæ (9.) rebellionis (10.) aliqualis causæ esse
solent. Ecce verò non (11.) exornavit eum scriptura laude sapientiæ; eò
quod rudis fuerit in problemate eo; cujus gratia liber hic compositus
est, ut ut rerum physicarum gnarus esset, sicut ex ejus sermonibus liquet.
Et (12.) memorat postea verbis figuratis, ac si (13.) Deus collocutus fuerit
cum eo, à quo illata fuerunt Hiobo mala ea temporalia, quorum
principium extra hominem est, nempe cum Satana, figurato lo-
quendi genere. Ideo autem eum appellat (14.) Satanam, quod declinare faci-
at a via ordinata divinitus, quemadmodum supra demonstravimus. Por-
rò quia is non fuit (15.) accersitus per se, ideo ait: & venit etiam Satan inter
illos, scilicet (16.) ut aliquis, cujus adventus non intenditur. Memorat

taphoram, & contextui convenienter ad summas opes emerfisse. Prov.
XXXI. 20. eminentior frequitior eadem voce committitur.

etiam eum circumiisse & peragrassè in terra solùm, quia in ea inveniuntur illa mala, non inter (17) entia superiora. Quod vero ad filios Dei attinet, illi sunt (18) virtutes rectrices (19) essentiarum, fungentes legatione Dei benedicti. Refert insuper, ac si Deus benedictus noluisse mala (20) evenire Hiobo eò, quod pius & integer esset, & quod nihilo-fecius Satan effecisset, ut traderentur omnia ejus fortunæ bona in suam potestatem, saltim in Hiobum ipsum non immitteret manum. Hæc omnia eò collineant, ut manifestum fiat, quod non sit hæc Satanæ potestas absoluta: nam si homo confidat Deo benedicto, non dominari posse Satanam ei, veluti in libro hoc demonstrabitur. Porro meminit, Satanam Hiobo ægrefecisse intuitu malorum, quibus una hominum societas alteram affligit, cujus generis sunt bella: item intuitu mutationum provenientium ab (21) elementis, quales sunt (22) generatio ignis & ventorum. Præmisit commemorationem calamitatis bellicæ, propterea (23) quod gravius malum sit, utpote cujus principium (24) liberum arbitrium est respiciens ad hunc scopum (intendens hunc finem) cum e contrario mala contingant, quæ nascuntur ex parte mutationum elementarum subortarum, non nisi fortunæ (25) & casui (26) adscribenda veniant. Postea quoque narrat, factum esse ob integritatem Hiobi ejusque pietatem atque timorem Dei, ut in nullo horum lapsus sit, quinimo quod Deum benedictum laudavit & dixerit: *Dominus dedit, Dominus recepit; sit nomen Domini benedictum.* Post hæc orditur narrare unam speciem malorum illorum, quorum principium in subjecto recipiente est; ejusmodi est consultatio atque temperamentum. Enim vero appellat principium hujus mali Satanam propterea, quod à via media declinare faciat. Refert quoque de hoc posteriori, quod semet (27) fliterit coram Domino, id quod de priori non dixerat. Scilicet hæc animæ pars, in qua consultatio residet, per se ordinata est, ut inserviat intellectui humano atque faciat ei obtingere perfectionem debitam. Et hoc illi manifestum est, qui speculatus est in *libro de Anima*, atque novit (28) finem cujusque facultatis humanæ. Nisi quod contingat subinde; ut illud de quo hæc animæ facultas judicat, minus rectè pulchreque fiat, adèd quidem, ut hoc modo, intuitu perversæ gubernationis, morbi suboriantur atque dolores. Refert etiam, Satanam hunc (figurato loquendi genere) omni nisu id egisse, qua ratione Hiobi corpus affligere posset, Deumque benedictum omnia, dempta sola anima, potestati ejus subjecisse. Hæc enim id ipsum est, quod Deus sub potestatem diaboli non subdere solet, imo res potius contrario modo se habet,

rissimum pronuncio de illis explanationibus, quas frontispicio dis-
putationis inserui. Tentabo jam ipse, an commodus ad con-
textum possit sensus elici ex nota maforetlica substituta Af-

8

COMMENTARIUS RABBINICUS.

habet, h. e. ea dominatur Satanæ huic, eumque pro lubitu regit. In-
super quoque causam, ob quam in manus hujus Satanæ tradi debeat,
hanc præterdit, scilicet pietatem ejus esse adeo mancā, ut tentatus in
fide non sit periturus, quo pertinet illud, quando ait: *Verum mitte
quæso manum tuam & attinge ossa ejus & carnem ejus, nisi in os tuum
maledicturus tibi sit.* Et sic quoque revera factum est, quippe dicta
mala Hiobum, eò quod in articulo de providentia divina perplexus &
animo confusus, atque adeo fides ejus hac in parte nequam firma esset,
tandem eò redegerunt, ut (29) absolute effari ausus sit: Deum benedictum
inferiora, id est individua humana, non curare: quod si enim veritas
in animo ejus (30) insculpta, isque de ea in conscientia sua convictus
fuisset, (31) nullo prorsus modo in sententiam contrariam transferri se
passus fuisset. Sed ecce causa tam (32) enormis in hoc quæsito perturbatio-
nis confusionisque nulla alia fuit, quam neglectus (33) scientiarum specu-
lativarum, utpote quæ eam perfectionem habent, quæ hominem ab
ejusmodi temporalibus malis liberare potest. Refert etiam, quod
ille vir eò integritatis & probitatis processerit, ut non obstantibus cum
uxoris suæ tentationibus urgentis, ne in integritate sua peristeret, tum
acerbissimis, quibus correptus fuit, doloribus, in verbis tamen haud
quaquam peccaverit, licet ut Rabbini piæ memoriæ opinantur, omnino
animo confusus fuerit & perturbatus, quod finis historiæ arguit; ita
namque Rabbini piæ memoriæ judicant: *labiis non peccavit, sed animo
peccavit.* Denique memorat, fama ad amicos ejus delata, eos doloris
contestandi pariter & levandi gratia venisse, ac postquam impetum an-
goris vidissent, obmutuisse. (34) Existimo ego, amicos istos illo tempo-
re sapientia claros unà cum eo philosophiæ speculativæ operam navas-
se, & inter eos super quæsito hoc legali ortam fuisse hanc disputationem,
quæ quoad omnes numeros perfecta est. Videns itaque Hiobus nul-
lum eorum quicquam loqui, aperuit os suum & maledixit diei, quia
(ut ex ejus verbis demonstrabitur) persuasus fuit: omnia, quæ acci-
dunt homini, constellatione, sub qua quis natus fuerit, determinari ac
perfici.

Commentarii Expositio.

זכרתי (1) vertimus simpliciter, *quod fuerit*, vel in Infini-
tivo *fuisse*. Nam ככר hic quidem videtur esse vocula abundans
& sic dicta expletiva, cujus modi vocularum nec lingua Hebræa & Rab-
binica expers est; nisi malis eam exponere olim, jam olim secundum il-
lud Eccl. III, 15. וְאֲשֶׁר לְהַיּוֹת כְּכַר הַיּוֹרֵם & *quod futurum est*,
jam olim fuit. (2) עלה חזק ascendisse valde; propriè: sed per me-

fit Interrogativum rei. conf. Buxt. Lexic. majus, & sequentem numerum (15) de vocula ך, utriusque enim par ratio est, cum & hæc fit pronomen Interrogativum, & nihilominus etiam notet *aliquis*. (11) חָרַר חָכְמָה *exornavit sapientia*, propriè formavit, depinxit, denominavit à sapientia; hinc derivatur substantivum חָרַר forma denominans. (12) חָרַר *verbis figuratis memorat*, est vox biblica. Ezech. XXI, 5. חָרַר הוּא מְשַׁלֵּם מִמְשָׁל מִשְׁלֵי הוּא nonne proverbiator proverbiorum ipse? ut Tremellius vertit. (13) אֵל *Deus*, conf. Buxt. Lexic. majus. (14) אֵל רַבִּי Saadia putat, Satanam fuisse hominem inimicum Hiobo: רַבִּי אֵל עֲדָרָה אֵל כִּי אֵלֶּן בֶּן אֵדָם הוּא חָרַר חָכְמָה דְּרַבִּי אֵל עֲדָרָה רַבִּי Saadia dixit, quod Satan homo fuerit invidens Hiobo, ex AbenEfra: (15) אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *ut aliquis*, ך Hebrais est interrogativum personæ, Rabbinis etiam interrogativum rei &c. conf. Buxt. Lexic. Legimus etiam hinc inde nonnullos alios significatus, quos à Buxtorfio aliisque Lexicographis, quibus nos utimur, non vidimus annotatos. Significat a) *is qui, ille, illud, quod*, ut: אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *qui omnes Dei laudes recensere volet, illum decet eloqui potentiam Dei*. Sanh. וְלֹא יִי אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *nonne illud est, quod jam semel objecimus*, in Halichot Olam. אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *ut appendix aliquis*, vel alicujus rei, in Halichot Olam. (17) אֵלֶּן אֵלֶּן *entia*, אֵלֶּן de notat omne illud, quod invenitur & revera existit in rerum natura, h. e. existens, ens reale, à אֵלֶּן inveniri, existere. (18) אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *virtutes retrices*, innuit sine dubio, figurato dicendi genere, vel facultates animæ & vires post lapsum reliquas in rebus civiliter bonis, vel suggestiones Dei, uti per Satanam perverfas consultationes, pravos motus, affectus, corruptum temperamentum, & quicquid intra vel extra hominem quocunque modo eum à via recta avertit. (19) אֵלֶּן אֵלֶּן *essentiam*, Lexicographis אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *ab invassone*, radix נגע attingit; inde אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *generatio*, propriè innovatio. (23) אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *gravius, vehementius*; aliàs unico אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *liberum arbitrium*, electio. (25) אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *casui*, sive ei, quod casu fit. Significatus hic erbi hujus non admodum frequens est. Duobus locis à Buxtorfio adductis adjicio tertium ex Maimonide. אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *pro ut evenit homi-*

tivo *fuisset*. Nam אֵלֶּן אֵלֶּן hic quidem videtur esse vocula abundans & sic dicta expletiva, cujus modi vocularum nec lingua Hebræa & Rabbinica expers est; nisi malis eam exponere *olim, jam olim* secundum illud Eccl. III, 15. אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן אֵלֶּן *quod futurum est, jam olim fuit*. (2) אֵלֶּן אֵלֶּן *ascendisse valde*; propriè: sed per me-

comini. (26) מיוחסים *adscribenda*; à genealogia, inde ad
 hertum genus referre, & absolute, attribuere, adscribere. Caterum
 est Particip. Passiv. in Pual. (27) להתייב *se stiterit*: Raschi vocem hanc
 ita exponit: על דני לריב עמו שזין להתייב אלף על דין אל נכח
 " לריב " *ut sifteret se coram Domino, sc. ad contendendum cum eo, quia*
 להתייב *nonnisi de contentione usurpatur, siquidem legimus* (Ef. III, 13.
 sifitit se ad litigandum Jehova. (28) לאי זל תכלית כחלו *in quem finem*
existant, si verbum de verbo exprimas. (29) זיתליט החמו *absolutè*
effari ausus sit. Rabbini notat, *simpliciter declarare*, idque potissi-
 mum, quando agitur de lepra; hic notat generatim, proferre & enun-
 tiare simpliciter. (30) חנוייר *insculpta*, proprie formata, figurata, à
 נור formare, figurare. (31) מוזס פניס *ullo modorum*, vel aliquo mo-
 dorum, præcedente negatione significat nullus, absque ea, ullus, ali-
 quis &c. v. g. זוס פסידה *aliquid corruptionis*. Maim. זילכ נדל מילתא
 זילכ פניס *nec hac in re quippiam tenetur illo dicto: ut*
eligas linguam astutorum. Halich. Ol. זילכ פניס *non ces-*
sant ullo modo. Maim. (32) זילכ פניס *fides contraria, secun-*
dum literam, fides in disparitate & permutatione ejus. (33) זילכ
 זילכ פניס *perplexus hac mensura perplexitatis, i. e. tantopere, hoc*
modo perplexus. (34) זילכ פניס *scientiarum philosophicarum:*
proprie apprehensiones theoreticæ & speculativæ; siquidem op-
ponitur זילכ פניס practico. (35) *Existimo ego amicos illos &c. dignus*
 זילכ פניס *est AbenEsra, qui de amicis Hiobi loquens audiatur, ita vero ille:*
 זילכ פניס *החמי מחפפת תימן בן אליפו בן עזו והקרוב שהיה קרוב מימי זילכ*
 זילכ פניס *כי לא יתיחס לתימן כי אם אחר דורות וחל אמרו כי זילכ פניס ספר איוב והקרוב*
 זילכ פניס *אלי כי הוא ספר מתורגם על כן הוא קשה בפירוש כדרך כל ספר מתורגם: הכוונת*
 זילכ פניס *מכני קעורה אלת אברהם אלת ישנן ואלת זילכ פניס: הכוונת לזילכ פניס*
 זילכ פניס *Eliphaz Temanites: è familia Temanis (secundum*
 Gen. XXXVI.) filii Eliphaz filii Esavi; & probabile est, quia fuit fere
 coætaneus Mosis, nam non (immediate) proxime accensetur Temani,
 verum post generationes nonnullas. Rabbini enim, præ memoria, di-
 xerunt, quod Moses scripserit librum Hiobi. Et probabile mihi est,
 quod hic liber translatus fuerit, propterea explicatu difficilis est, more
 librorum translatorum. *Suchita: è filiis Keturæ uxoris Abraham (Gen.*
 XXV, 2.) Jischbak & Schuach. *Naamatites: non scimus, num*
 sit nomen regionis Patriæ, vel familiæ.

B 2

COROL.

H. L. Q. C.

LIPSIÆ,

Literis ANDRÆ ZEIDLERL *J. G. G. G.*

COROLLARIA

ex Philosophia Generatim, & Speciatim ex Logica.

I.

Philosophia non à Græcis, quod vult Diogenes Laertius lib. I. in Praefatione de Vita Philos. sed ab Adamo originem trahit, qui omnium hominum sapientissimus rerum natura convenientia nomina imposuit: eam recte censetur propagasse ad Noachum, à Noacho ejus filiis & nepotibus ad Chaldaeos & Hebraeos venit, à quibus Ægyptii, ab Ægyptiis Græci, à Græcis Latini, à Latinis aliæ gentes acceperunt.

II.

Philosophantium sectæ olim vigentes, hæcenus autem fere extinctæ, fuerunt vel barbarica, quo pertinent Persarum, Chaldaeorum & Assyriorum Magi, Indorum Gymnosophista, Ægyptiorum Sacerdotes, Celtarum s. Gallorum Druides: vel Græcica, quas inter Jonica à Thalete ad Socratem; Italica & Eleatica, è qua prodiit Epicurea; Academica, quæ variata facie, vetus, media & nova audit; Cynica, Stoica, Peripatetica & aliæ, quas videre est apud Laertium & Vossium de sectis Philos.

III.

Epicuri Secta seculis barbaris infamis fuit, vix tamen libros humaniores, pulvere excusso, rediisse in manus

tivo fuisse. Nam כְּבוֹדִי nunc quidem videtur esse vocula abundans & sic dicta expletiva, cujus modi vocularum nec lingua Hebræa & Rabbinica expers est; nisi malis eam exponere olim, jam olim secundum illud Eccl. III, 15. וְאֵשֶׁר לְהוֹיֵת כְּבוֹד הַתְּרוּרָה & quod futurum est, jam olim fuit. (2) אֲשֶׁר עָלָה מִן הַיָּם ascendisse valde; proprie: sed per me-

nus, quam eruditi pene omnes pro ea Symbolum contulerunt, ut ait Gassendus; multos etiam eruditos, qui bene de Epicuro senserunt, subjungit, Lib. VII. c. 7. p. 135. Rondelius in Tractatu de Vita & Moribus Epicuri defendit, non eum negasse Providentiam divinam. Vid. Baylium in Dictionario Critico & Historico.

IV.

Stoica sublimis nimium & saltim in idea posita fuit; quis enim hominum potest aut debet omnes affectus exuere? neque sola honesta bona sunt, sed & quæ à natura aut fortuna tributa.

V.

Platonica à primitivæ Ecclesiæ Doctoribus valde adamatâ multis retro sæculis Aristoteles imperium in Scholis obtinuit; hoc tempore autem sæpe promicat Epicurea, reviviscit Platonica, resuscitatur sceptica.

VI.

Optima autem videtur philosophia ἐκδεκτικὴ, quæ de singulis Sectis, quod sibi placet, seligit, quamque Lærtius l. c. à Potamone Alexandrino, qui tempore Augusti floruit, inventam putat. Quippe nemo omnium Philosophorum omne verum perspexit: desinunt etiam, secundum Ciceronem lib. 1. de Natura Deorum, judicium suum adhibere, qui autoritatem sequuntur.

VII.

Libertas ea eligendi & statuendi eousque extendi non debet, ut omnia ab aliis tradita in dubium vocentur: quis enim dubitaret existere Deum, terram,

B 3

cælum

H. L. Q. C.

LIPSIÆ,

Literis ANDRÆ ZEIDLERL

J. G. G. R. P.

cœlum, hominem esse rationalem, totum sua parte majus. Si enim ea admittatur, Pyrrhonismus postliminio reducetur.

IIX.

Plato haud male dixit, Philosophiam esse rerum humanarum & divinarum scientiam.

IX.

Adequate dividi potest in Theoreticam & Practicam, tum ratione finis, quippe scientia omnis aut in contemplatione subsistit, aut ad praxin tendit; tum (idque accuratius) ratione objecti, quia omnis scientia occupatur aut circa contemplanda, aut circa agenda.

X.

Theoretica, ad quam multi præter Metaphysicam etiam Logicam referunt, studioso Theologia non insuper habenda, ex quo Theologia terminis ejusmodi philosophicis involvi cœpit. Practica interim in vita communi utilior, quæ hoc sæculo à Grotio & Pufendorfio valde exulta est. Theoretica Aulus Gellius iniquior videtur, postquam ex Platone, & speciatim ex eo libro, qui appellatur Gorgias, Calliclis verba adduxit; qui existimat, se multum philosophiæ opera detur, eam fieri *ἄσπετος τὸν ἀνδρῶπων*, talemque hominem fore non solum imperitum earum rerum, quæ ad civitatem pertinent, & legum, imo omnium morum; sed & valde ridiculum. Vid. L. X. c. XXII.

XI.

Possit & dividi in Instrumentalem & Realem. Latertius eam dividit in Physicam, Ethicam & Logicam. lib. 1. de Vita Phil.

XII.

tivo juise. Nam *כבר* hic quidem videtur esse vocula abundans & sic dicta expletiva, cujus modi vocularum nec lingua Hebræa & Rabbinica expers est; nisi malis eam exponere olim, jam olim secundum illud Eccl. III, 15. *ואשר להיות כבר הוה* & quod futurum est, jam olim fuit. (2) *עלה* ascendisse valde; proprie: sed per me-

XII.

Per quod genus Logica definiri debeat, inanis videtur disputatio, nihil refert, sive per artem, sive habitum instrumentalem, sive scientiam definias: sitamen dicendum, quod res est, eorum sententia, qui habitum instrumentalem esse perhibent, minus probabilis videtur, eò quod Logica reliquorum habituum actiones dirigat.

XIII.

Objectum Logices rectè dicuntur mens humana ejusque operationes; illa ne à veritatis tramite aberrant, dispicere, Logica officium est.

XIV.

Finis est veritas, cui adversantur maxime Academici & Sceptici, qui negant, eam inveniri posse; & per consequens ipsam Logicam tollunt.

XV.

Erroris causa palmaria videntur præjudicia infantia, & temerarium judicium, quo pro veris assumuntur, quæ obscure & confuse saltem cognoscuntur.

XVI.

Epicuro, ut ex Gassendo constat Synt. de phil. Epicuri, Logica vices sustinet Philosophia Canonica de Criteriis veritatis, paucis constans regulis. Cap. I. concludit tria esse criteria, sensationem nempe, prænotionem seu anticipationem, & affectionem seu passionem; pro diversa ratione rerum aut naturalium, quæ sensu & mente, aut moralium, quæ affectu appetituve percipiuntur.

XVII.

Hinc C. II. sequentes canones de sensu proponit. Primus concernit

H. L. Q. C.

LIPSIÆ,

Literis ANDRÆ ZEIDLERI

cernit veritatem existentia: sensus nunquam fallitur, ac proinde est omnis sensio, omnisque phantasia seu apparentia vera perceptio. *Secundus concernit veritatem enunciationis:* Opinio est consequens sensuum sensuque super adjecta, in quam veritas aut falsitas cadit. 3. Opinio illa vera est, cui vel suffragatur vel non refragatur sensus evidentia. 4. Opinio illa falsa est, cui vel refragatur vel non suffragatur sensus evidentia.

XVIII.

Cap. III. de Anticipatione hos format canones quatuor. 1. omnis, quæ in mente est anticipatio, dependet à sensibus, idque vel incurfione vel proportionem vel similitudine vel compositione. 2. anticipatio est ipsa rei notio & quasi definitio, sine qua quidquam quærere, dubitare, opinari, imò & nominare non licet. 3. Est anticipatio in omni ratiocinatione principium, quasi nempe id, ad quod attendentes inferimus unum esse idem aut diversum, conjunctum aut disjunctum ab alio. 4. quod inevidens est, ex rei evidentis anticipationem demonstrari debet.

XIX.

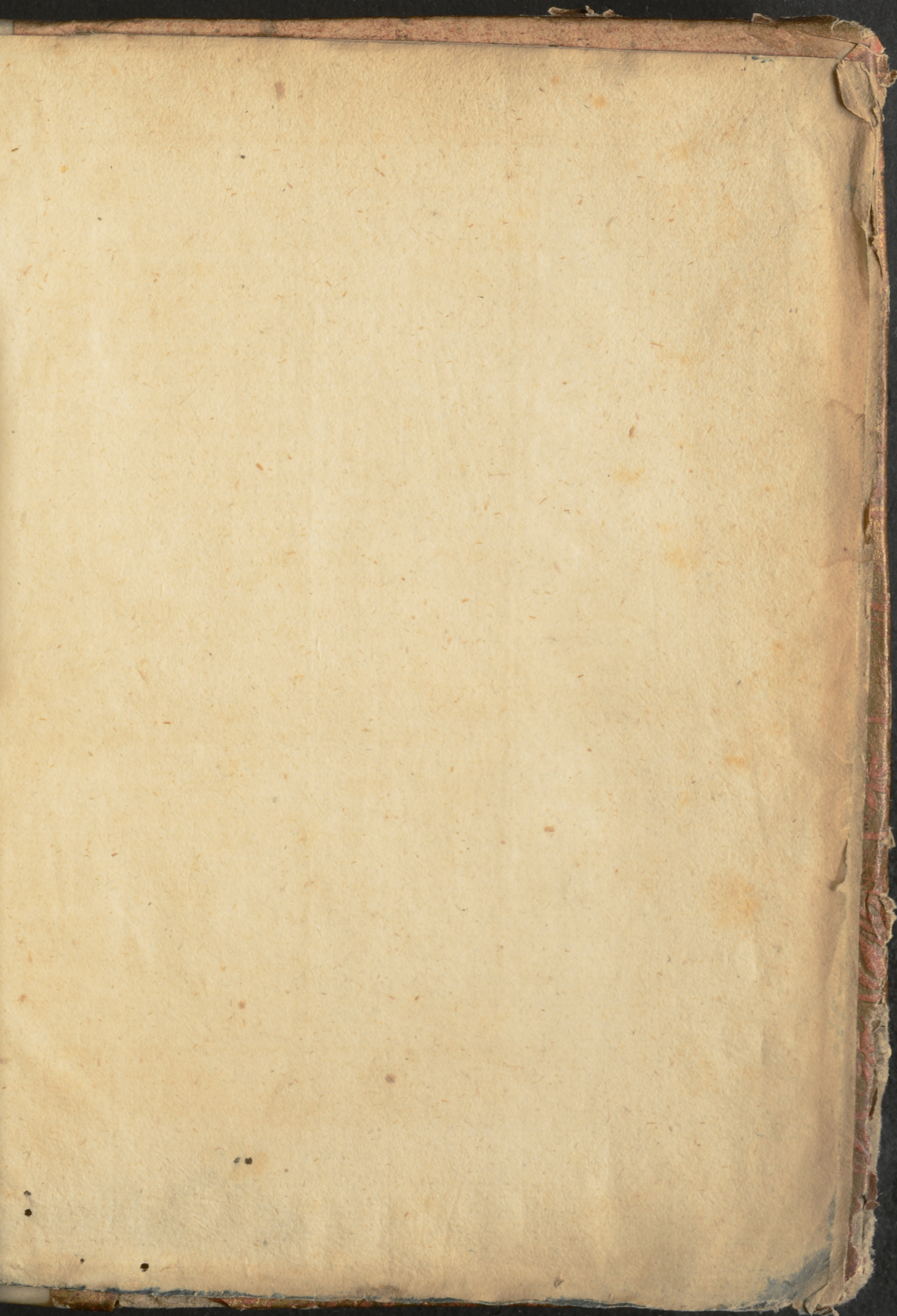
Cap. IV. Canones de affectione tradit: 1. Ea voluptas, quæ nullam habet annexam molestiam, amplectenda est. 2. ea molestia, quæ nullam habet annexam voluptatem, fugienda. 3. ea voluptas, quæ aut majorem voluptatem impedit, aut graviolem molestiam ponit, fugienda. 4. ea molestia, quæ aut majorem avertit molestiam, aut uberiolem voluptatem creat, amplectenda. *Hiscæ Cap. V. subjungit duos canones circa usum vocum. Sicque canonicam suam philosophiam finit.*

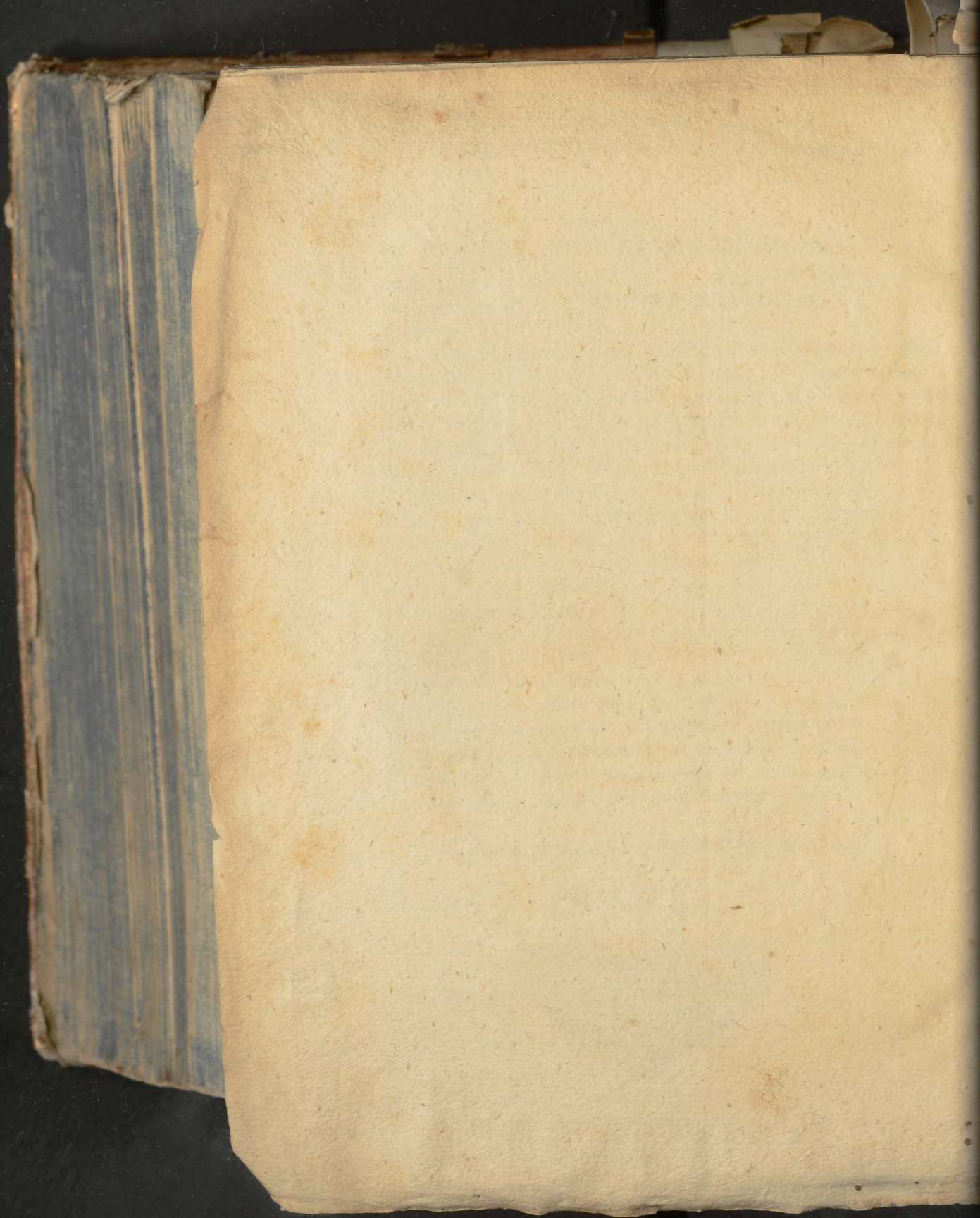
XX.

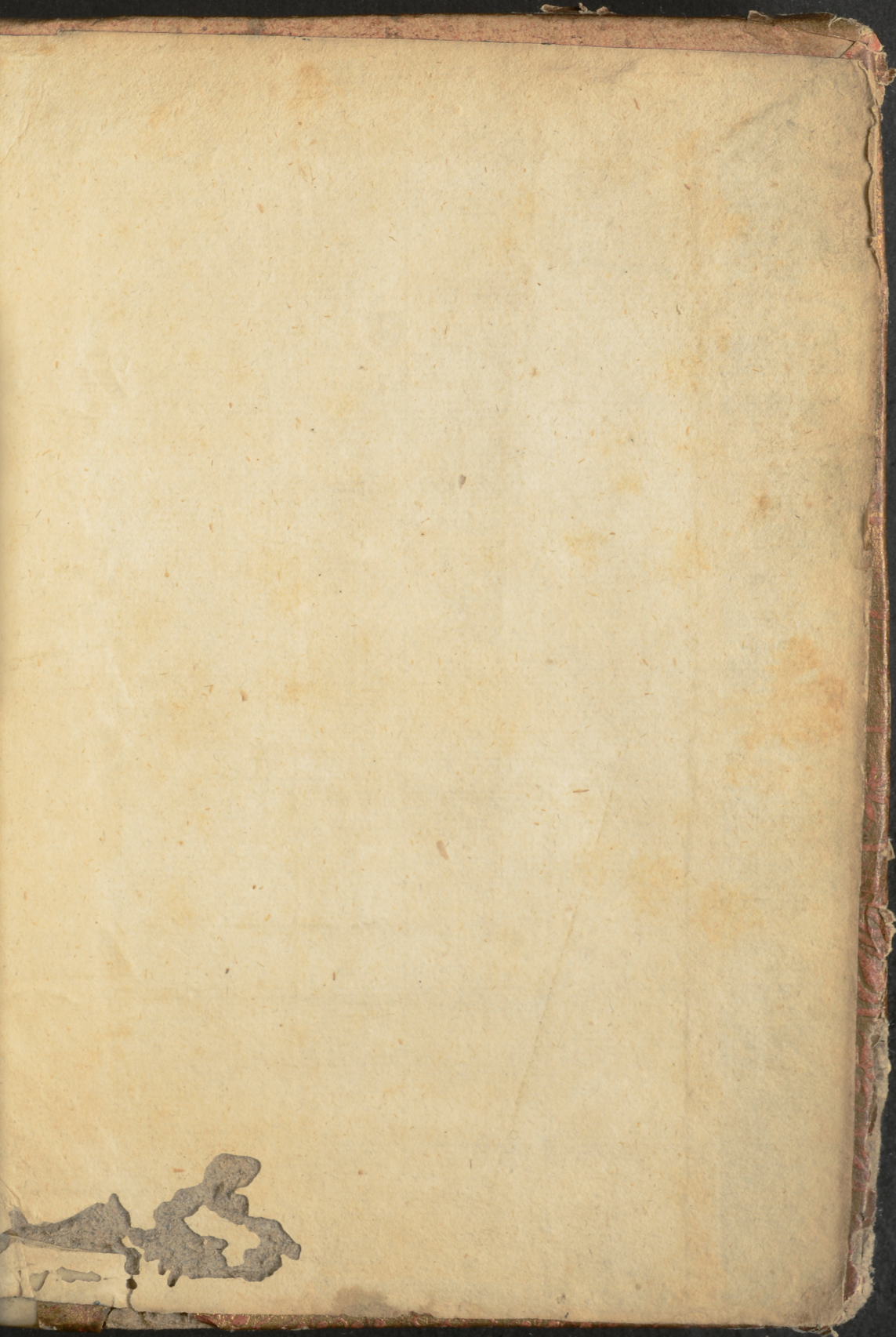
Dispersitur Logica in duas vulgo partes, nempe formalem & materialem. Non incommode quatuor partes constitui possunt secundum quatuor mentis operationes, quarum prima ageret de Apprehensione & ideis, quibus res apprehenduntur. II. de Judicio, III. de Argumentatione, IV. de Methodo.

tivo fuisse. Nam כבד hic quidem videtur esse vocula abundans & sic dicta expletiva, cujus modi vocularum nec lingua Hebræa & Rabbinica expers est; nisi malis eam exponere olim, jam olim secundum illud Eccl. III, 15. וְאֲשֶׁר לְהוֹיֹת כְּבֹד הַגִּבּוֹר & quod futurum est, jam olim fuit. (2) עלה גביר ascendisse valde; proprie: sed per me-

DE ZIZ SADAL.

31

apposuerunt, quorum duos modò laudamus, Con-
poreur, qui paucis rem executus est, in *prefatione*
is Kimchi præmissâ, & qui prolixius atque ex in-
eodoricum Hackspanium *tractatu integro de Scri-*
ptura in Theologia usu vario ac multiplici, cujus lectio
ndanda iis, qui, cum ipsi se harum literarum ru-
nequeant, aliis quoque pestilenti conatu persua-
hæc omnia ad farinam. Quod quidem omnium,
negligunt, intercalare carmen, jamdudum lepidè
dein *in Aristarcho fol. 699. & nec aliam scientiam*
ad fœnum quicquam conferre, quò boves, aut ad car-
ascuntur.

pro assertione nostrâ unum saltem argumentum
colligimus: Cui Elenchus anti-Judaicus deman-
orum Rabbincorum, ipsarumque fabularum Tal-
itio est summè necessaria. Atque Doctori Chri-
anti-Judaicus demandatus est. Ergò. *Majorem*
robamus ab officio illius, qui cum adversario
greditur, quippe quod primò omnium requirit,
tentiam ac thesin probè cognitam perspectamque
B. Dannhauerus *in Idea boni Disp. & malit. Sophiste*
I. p. 90. Difficile est, inquit, alios refutare velle. Hoc
est, nisi ejus, qui cum disputat, principia, hypotheses,
& exactè intelligat, ne ludibrium persolvat suo adver-
signationem justam. Tum verò in specie à diffi-
onum anti-Judaicarum, quæ majorem tam circum-
m cognitionem Judaicarum thesium requirunt,
tum est à Josepho Scaligero *in Excerpt. p. 185. Judæi*
nt, sunt subtiles, inquit. Justinus Martyr, quàm mi-
nem scripsit & Tertullianus? Debet esse valdè peritus
deos vult reprehendere & refutare. Hæc ille. Mi-
ra litera Tit. I, 19. sit δυνατός τῶς ἀνυλέγοντας
verò inter omnes ἀνυλέγοντας primi & præcipui
te jurati hostes crucis Christi. *Conclusio* denique
simul

V cognitio p
1) disputat
2) signa & thes
3) nulli xpi
4) g v Alce
V fabulari
ca

